

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในสังคมปัจจุบันเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น หน้าที่ในการดำเนินคดีโดยหลักแล้วตกอยู่แก่รัฐซึ่งรัฐจำเป็นต้องหาดุลยภาพระหว่างการจัดการกับอาชญากรรมด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมิให้ถูกล่วงละเมิดจากการกระทำอันมิชอบของเจ้าพนักงาน ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในสมัยใหม่นอกจากจะมุ่งเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้วยังได้ให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมถึงการให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา

อารยประเทศทั้งหลายในโลกล้วนแต่มีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทยก็พบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยได้ดำเนินตามครรลองแห่งยุคสมัยมาเป็นเวลานานโดยในบางครั้งอาจพบว่าหลักการบางประการยังคงไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับนานาอารยประเทศแต่ก็พยายามลดพยานหลักฐานที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์และหาพยานหลักฐานเอาโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาทำให้บุคคลบางคนต้องตกเป็นจำเลยในคดีด้วยความผิดพลาด และมองข้ามความสำคัญของผู้เสียหายที่มีความสำคัญมากกว่าการเป็นพยานเอาผิดแก่จำเลยเท่านั้น

เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา 245 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และ มาตรา 44/2 เพื่อให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้ศาลบังคับให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนนอกเหนือจากกรณีที่พนักงานอัยการอาจเรียกร้องแทนผู้เสียหายเฉพาะกรณีเรียกคืนทรัพย์สินและราคา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

สำหรับบุคคลที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี หากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด จำเลยก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนได้รับสิทธิที่เสียไปเพราะ

การนั้นกลับคืน ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 246 โดยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องรองรับสิทธิของจำเลยในกรณีดังกล่าวเช่นกัน

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายข้างต้นนี้มีทั้งส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบที่จะเกิดกับผู้เสียหายหรือจำเลยอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่ทำให้ตนเสียหายตามสภาพที่เป็นจริง และส่วนที่เป็นหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้ผู้เสียหายหรือจำเลยควรได้รับจากรัฐในฐานะที่เป็นรัฐสวัสดิการ (Social Welfare) เมื่อบุคคลดังกล่าวไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น

ตามที่ได้กล่าวถึงแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาทั้งในเรื่องหลักการแนวคิดพื้นฐาน แนวทางการเยียวยาความเสียหายที่ปรากฏในกฎหมายของต่างประเทศ และแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตามกฎหมายไทย ไปข้างต้นแล้วนั้น พบว่ามีลักษณะการเยียวยาสองรูปแบบ คือ

1. การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งมีอยู่สองลักษณะคือ การเยียวยาในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์จากรัฐ และการเยียวยาในลักษณะที่เป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทน
2. การเยียวยาความเสียหายโดยการให้สิทธิทางศาล ซึ่งผู้เสียหายและจำเลยสามารถใช้สิทธิฟ้องต่อศาลเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนโดยอาศัยหลักกฎหมายแพ่งในเรื่องละเมิด

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาระบบการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาทั่วโลก อาจสรุปได้ว่ามีอยู่ห้ารูปแบบใหญ่ๆ คือ

- 1) ระบบ Damages เป็นการแยกการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งและทางอาญาออกจากกันอย่างเห็นได้ชัด เช่นในประเทศไทย อินเดีย ปากีสถาน เป็นต้น
- 2) ระบบ Restitution ถือว่าการชดเชยค่าเสียหายเป็นสิทธิทางแพ่งแต่ก็ดำเนินการด้วยคำพิพากษาของศาลอาญา ระบบนี้เป็นระบบที่ใช้แพร่หลายที่สุด พบได้ในประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน นอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น
- 3) ระบบ Restitution ที่ผสมผสานระหว่างสิทธิทางแพ่งและทางอาญา การชดเชยในลักษณะนี้จะมีลักษณะของการลงโทษแฝงอยู่ด้วย ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก เป็นต้น

4) ระบบ Compensation ที่มีลักษณะเป็นสิทธิทางแพ่งและดำเนินการโดยศาลอาญา แต่มีแหล่งเงินสนับสนุนโดยรัฐ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ประเทศคิวบาก่อนยุคคาสโตร

5) ระบบ Compensation ที่มีลักษณะเป็นกลางและมีกระบวนการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษอันเป็นการจ่ายค่าทดแทนโดยรัฐ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ประเทศอังกฤษ นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เป็นต้น¹

การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในลักษณะทรัพย์สินตามกฎหมายไทย ปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว นั้น ได้นำมาสู่การพิจารณาถึงประเด็นปัญหาต่างๆในลักษณะทำนองเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาเรื่องพื้นฐานแนวคิดในการเยียวยา

ปัญหาเรื่องพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการเยียวยาต่อผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 หมายความว่า แนวคิดการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และการเยียวยาความเสียหายให้แก่จำเลย ที่บัญญัติไว้รวมกันในกฎหมายฉบับเดียว และเป็นแนวคิดในเรื่องของการเยียวยาในลักษณะการสงเคราะห์จากรัฐนั้น จะเหมาะสมหรือไม่เพียงไร เนื่องจากการศึกษาในบทข้างต้นจะพบว่า แนวคิดในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาโดยรัฐนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การเยียวยาในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์ และการเยียวยาในลักษณะที่เป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือ

แนวคิดการเยียวยาในลักษณะของการสงเคราะห์จากรัฐนั้น ถือเป็นการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ โดยในกรณีของการเยียวยาผู้เสียหายนั้น เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพในชีวิตและร่างกายให้กับประชาชนในรัฐในทำนองของรัฐสวัสดิการ (Social Welfare) ดังนั้นเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นทำให้ประชาชนในรัฐต้องได้รับความเสียหาย ถือว่ารัฐประสบความล้มเหลวที่จะปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐจึงมีข้อผูกมัดที่จะช่วยเหลือ

¹ โปรดดู จีรวัดณ์ จงสงวนดี ในข้อมูลเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กลุ่มกฎหมายที่สิบสอง หน้า 54 (7)

เยียวยาความเสียหายในเบื้องต้นแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และในส่วนของจำเลยนั้น การเยียวยาโดยการสงเคราะห์จากรัฐนั้นเป็นแต่เพียงการชดใช้ในเชิงสัญลักษณ์ว่ารัฐยอมรับในความผิดพลาดของตน และเป็นการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม ซึ่งการชดใช้ในรูปแบบนี้ไม่ได้คำนึงถึงจำนวนเงินเป็นสำคัญ โดยเป็นระบบที่ส่งเสริมให้รัฐต้องตระหนักว่าต้องลดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม (Miscarriage of Justice) และไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการเยียวยาด้วยตัวเงินแต่เพียงอย่างเดียว

สำหรับแนวคิดการเยียวยาในลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยรัฐนั้น ในกรณีของผู้เสียหายนั้น ถือว่า รัฐเป็นผู้ผิดพลาดในการคุ้มครองประชาชนในรัฐให้มีความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ดังนั้นเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นทำให้ประชาชนต้องได้รับความเสียหาย แม้เขาจะมีสิทธิในการได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิดโดยตรงจากการใช้สิทธิในทางศาลแล้วก็ตาม แต่ในหลายกรณีกลับพบว่า ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อให้มารับผิดชดใช้ค่าเสียหาย หรือในกรณีที่จับกุมได้ ผู้กระทำความผิดก็มีฐานะยากจนไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายได้ ดังนั้น รัฐจึงไม่ควรรับผิดชอบเยียวยาเพียงการสงเคราะห์ให้กับผู้เสียหายเท่านั้น แต่ยังคงต้องรับผิดชอบไปถึงขนาดการเยียวยาเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมของตนได้ ส่วนในกรณีของจำเลยนั้น กรณีย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า เป็นความผิดพลาดของรัฐโดยตรง จากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับจำเลย หรืออาจกล่าวได้ว่าการเยียวยาจำเลยในคดีอาญาในลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ เป็นแนวคิดในเรื่องละเมิดทางแพ่งซึ่งต้องมีการเยียวยาชดใช้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และเป็นการชดเชยวิถีชีวิตที่ต้องเสียไป (Repair Spoiled Lives) จากการถูกจำคุกในระหว่างการพิจารณาคดี

จากแนวคิดทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่า การเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้น ควรมีแนวคิดเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และจากคำถามดังกล่าวจึงนำมาสู่ปัญหาที่สืบเนื่องประการต่อมาในเรื่องกรอบดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าในกรณีใดที่รัฐสมควรเยียวยา และในกรณีที่ต้องมีการเยียวยาแล้ว การกำหนดค่าตอบแทนดังกล่าวมีความชัดเจนเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงมากน้อยเพียงใด

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แนวคิดในการเยียวยาให้กับผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การเยียวยาผู้เสียหายเป็นการเยียวยาในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์จากรัฐ และการเยียวยาจำเลยในคดีอาญานั้น เป็นการเยียวยาในลักษณะการ

ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นเพื่อสร้างความชัดเจนในด้านแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการเยียวยาต่อผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 รัฐควรยึดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ก. การเยียวยาผู้เสียหาย

เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในประเทศ จนทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ถือว่า รัฐมีส่วนในความล้มเหลวที่จะปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม จึงมีข้อผูกมัดที่จะชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้น แนวคิดในการเยียวยาให้กับผู้เสียหาย จึงเป็นกรณีของเยียวยาแก่ผู้เสียหายตามแนวคิดของรัฐสวัสดิการ หรือ หลักการสงเคราะห์โดยรัฐ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ รัฐต้องเยียวยาแก่ผู้เสียหายในทุกกรณี เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า บุคคลที่เป็นผู้เสียหายได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย อาญาไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ หรือจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ตาม นอกจากนั้น รัฐยังต้องรับผิดชอบในการเยียวยาโดยไม่มีข้อจำกัดว่า ผู้เสียหายจะมีโอกาสได้รับการเยียวยาโดยทางอื่นด้วยหรือไม่

อย่างไรก็ตาม หลักของการเยียวยาผู้เสียหายโดยรัฐนั้น ไม่ได้หมายความว่ารัฐต้องเข้าไปเยียวยาแก่ผู้เสียหายในความผิดนั้นๆ อย่างเต็มความรับผิดชอบเหมือนเช่นความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่แต่เดิม แต่รัฐจะเข้าไปช่วยในลักษณะของการสงเคราะห์ (Public Assistance Approach) มากกว่าที่จะใช้รูปแบบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย (State Reparation Approach) ซึ่งอาจเห็นได้ชัดจากการพิจารณาความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐ ซึ่งรัฐจะจ่ายในรูปของเงินสงเคราะห์ (Ex Gratia Payment) และอาจมีการกำหนดถึงความรับผิดชอบของรัฐในการจ่ายเงินช่วยเหลือเฉพาะความผิดบางประเภท และรัฐอาจอ้างเหตุที่จะยกเว้นความรับผิดชอบในเงินจำนวนดังกล่าวได้หากผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดเช่นนั้นด้วย นอกจากนั้นการสงเคราะห์ช่วยเหลือโดยรัฐนั้นควรต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายดังต่อไปนี้ด้วย

1) สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชย (Compensation) รัฐ จะ เข้า มา ช่วยเหลือทางการเงินเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับฐานะก่อนที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

2) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ (Protection) ผู้เสียหายควรได้รับการคุ้มครองป้องกันมิให้ได้รับความกระทบกระเทือนในทุกๆ ด้าน ไม่แต่เฉพาะด้านร่างกายเท่านั้น แต่สมควรได้รับการคุ้มครองทางด้านจิตใจ (Psychological) ตัวอย่างเช่น การให้ความคุ้มครองให้ผู้เสียหายมิให้ถูกล่วงละเมิดในความเป็นส่วนตัว (Privacy) เป็นต้น

3) สิทธิที่จะได้รับการบริการ (Service) ผู้เสียหายสมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการที่จะได้รับการเคารพ ยอมรับ และได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กร และในการเข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในองค์กรนั้นๆ เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้เสียหายโดยคำนึงถึงสิทธิดังกล่าวข้างต้นด้วย

4) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร (Information) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อมูลต่างๆ ในทางคดี เช่น ขั้นตอนในการดำเนินคดี และได้รับการอธิบายถึงเหตุผลของคำตัดสินในประเด็นต่างๆ แห่งคดี

ข. การเยียวยาจำเลย

ในกรณีของจำเลย ซึ่งได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด (Miscarriage of Justice) โดยการเยียวยาแก่จำเลยในคดีอาญาโดยรัฐนั้น เป็นกรณีการชดเชยความเสียหายแก่บุคคลผู้บริสุทธิ์ที่ถูกดำเนินคดีอาญา เนื่องจากความผิดพลาดหรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อกรณีดังกล่าวคือรัฐนั่นเอง โดยรัฐต้องจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตลอดจนบรรเทาสิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นคืน ตามหลักความรับผิดชอบของรัฐในมูลละเมิดทางแพ่ง กล่าวคือ ความรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาโดยรัฐนั้นจะอยู่ในรูปแบบของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายแพ่ง ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้รัฐต้องเยียวยาชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและเป็นการชดเชยวิถีชีวิตที่ต้องเสียไป (Repair Spoiled Lives) จากการถูกจำคุกในระหว่างการศึกษาคดี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อเรียกความเชื่อมั่นของสังคม (Public Confidence) ที่เสียไปเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดให้กลับคืนมาเช่นเดิม นอกจากนั้นยังถือเป็นการบังคับให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความรอบคอบ และความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่รัฐจะสามารถแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่จำเลยได้ยังจะต้องคำนึงถึงกระบวนการทางกฎหมาย รวมถึง

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐประกอบด้วย ซึ่งการเยียวยาในลักษณะนี้ ย่อมมีความแตกต่างกับการเยียวยาแก่ผู้เสียหายดังที่ได้พิจารณาข้างต้น

ดังนั้นเมื่อ แนวคิดของการเยียวยาทั้งสองกรณีมีความแตกต่างกัน ทางคณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยนั้นควรแยกออกเป็นสองพระราชบัญญัติกล่าวคือ พระราชบัญญัติเยียวยาผู้เสียหายฉบับหนึ่ง และ พระราชบัญญัติเยียวยาจำเลยอีกฉบับหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการแบ่งประเภท ตลอดจนแนวคิดในการให้การเยียวยาเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

เมื่อรัฐได้สร้างความเข้าใจในด้านแนวคิดการเยียวยาให้มีความชัดเจน ดังกล่าวข้างต้น แล้ว การกำหนดระดับของการเยียวยา และเงื่อนไขในการขอรับการเยียวยาตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 จะได้มีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐาน มีความชัดเจนและเหมาะสมในท้ายที่สุด กล่าวคือ

การกำหนดเงื่อนไขยกเว้นไม่จ่ายค่าทดแทนให้กับผู้เสียหายในหลายประเทศที่ทำการศึกษาก็จะมีการกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลหรือคณะกรรมการที่จะดหรือลดเสียได้หากปรากฏข้อเท็จจริงบางประการ เช่น การจ่ายค่าทดแทนให้อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม หรือ อาจทำลายประโยชน์แห่งความยุติธรรม จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าแม้การจำกัดดุลพินิจของคณะกรรมการหรือศาลให้น้อยลงเพื่อให้เกิดความชัดเจนในหลักเกณฑ์ของการช่วยเหลือจะเป็นสิ่งจำเป็นแต่ในหลายประเทศก็ยังคงดุลพินิจเอาไว้ในข้อที่จำกัดที่สุดเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการปรับใช้กฎหมายได้อย่างเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม เห็นว่าการจำกัดดุลพินิจบางประการในการกำหนดรายละเอียดในการจ่ายค่าทดแทนก็ยังคงมีความจำเป็น โดยอาจใช้รูปแบบการกำหนดรายละเอียดที่แน่นอนในลักษณะตาราง (Victim Compensation Table) ซึ่งประเทศที่มีการใช้รูปแบบเช่นนี้ก็อาจเห็นได้จากประเทศอังกฤษ และแคนาดา โดยมีการกำหนดลักษณะของความเสียหายว่าถ้าเป็นความเสียหายเล็กน้อย เช่น การบาดเจ็บที่อาจรักษาหายได้ไม่ถึงกับพิการเป็นการถาวรอาจกำหนดให้เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการในการกำหนดค่าทดแทนในลักษณะยืดหยุ่น (Floated rate) ในขณะที่ความเสียหายร้ายแรง เช่น เสียชีวิตหรืออวัยวะสำคัญ ก็กำหนดให้ค่าทดแทนในลักษณะตายตัว (Fixed rate) เช่น เสียอวัยวะแต่ละอย่างคิดเป็นเท่าใด หรือ ในกรณีเสียชีวิตต้องจ่ายค่าทดแทน

แน่นอนเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นการจำกัดดุลพินิจของคณะกรรมการให้มีอยู่เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้เกิดความชัดเจนกับผู้ที่จะมาเข้ารับการช่วยเหลือว่าจะได้รับค่าทดแทนจากรัฐอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าหลายประเทศก็ได้ใช้ระบบการจ่ายค่าทดแทนทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการและศาล การเลือกใช้รูปแบบใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลตลอดจนความคิดเห็นในการสัมมนาก็มีข้อเสนอแนะว่าอาจกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาข้อเท็จจริงในการจ่ายค่าทดแทนช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา โดยให้คณะกรรมการเดิมนั้นมีหน้าที่เป็นส่วนสนับสนุนจ่ายเงินตามที่ศาลกำหนดเท่านั้น

มีข้อสังเกตว่าสิ่งที่รัฐต้องคำนึงในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้น คือ การทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับไปสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่เดิมให้มากที่สุด แต่ปัญหาที่พบตามพระราชบัญญัติดังกล่าว คือ การให้ความช่วยเหลือนั้นมุ่งพิจารณาเฉพาะด้านการเงิน เท่านั้นโดยมิได้มีการให้ความช่วยเหลือในเรื่องอื่นด้วยทั้งที่มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน ดังนั้น การเยียวยาให้กับผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานี้ควรที่จะให้ความสำคัญต่อการเยียวยาในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การฟื้นฟูสภาพจิตใจ ร่างกาย ตลอดจนการฝึกอาชีพ เป็นต้น

ทั้งนี้ อาจบัญญัติกฎหมายขึ้นอีกฉบับหนึ่งต่างหากในลักษณะที่เป็นกฎหมายให้การช่วยเหลือที่ไม่ใช่ทางการเงินแก่ผู้เสียหายและกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่มีใช้สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2 ปัญหาเรื่องฐานความผิดที่ผู้เสียหายอาจขอรับการเยียวยาได้

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิขอรับค่าตอบแทนได้เฉพาะฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276-287 และลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามมาตรา 288-308 นี้เหมาะสมหรือไม่เพียงใด กล่าวคือ มีแนวคิดร่วมกันในหลายประเทศที่จะจำกัดความคุ้มครองโดยไม่รวมไปถึงการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายเฉพาะในเรื่องอื่นซึ่งมีช่องทาง หรือกลไกในการเยียวยาผู้เสียหายตามกฎหมายอยู่แล้ว เช่น ในความผิดที่เกิดจากยานพาหนะ หรือ ความผิดตามกฎหมายจราจร เป็นต้น

เมื่อพิจารณาด้านของฐานความผิดที่กฎหมายต่างประเทศได้ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายนั้น แต่ละประเทศต่างก็มีการกำหนดไว้หลากหลายต่างกันไปตามความเหมาะสมตลอดจนฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ แต่ที่เห็นร่วมกัน คือ จะเป็นการให้ความคุ้มครองเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย โดยไม่ได้ให้ความคุ้มครองถึงความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และยังกำหนดให้ความผิดที่เกิดจากยานพาหนะหรือการจราจรนั้นกฎหมายในแต่ละประเทศจะไม่ให้การคุ้มครองเหตุผลก็เป็นเพราะความผิดดังกล่าวผู้เสียหายอาจได้รับการช่วยเหลือจากระบบประกันภัยได้ เว้นเสียแต่ว่ามุ่งหมายจะใช้ยานพาหนะในการกระทำความผิด ดังนั้นในประเด็นนี้กฎหมายไทยสมควรที่จะตัดความผิดดังกล่าวออกไปเพราะเหตุผลข้างต้น อีกทั้งยังเป็นการลดภาระด้านงบประมาณของรัฐที่ทางกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประสบอยู่ในปัจจุบันลงได้บางส่วน

แต่อย่างไรก็ดี สำหรับเรื่องฐานความผิดที่กฎหมายพึงให้การคุ้มครองนี้ ถือเป็นเรื่องนิตินโยบายทางอาญาของรัฐ ที่อาจเพิ่มเติมฐานความผิดอื่นอีกได้ หากรัฐมีความประสงค์และมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง เป็นต้น

5.3 ปัญหาเรื่องของบุคคลที่กฎหมายพึงให้การคุ้มครอง

บุคคลที่กฎหมายพึงให้การคุ้มครองนั้น ในปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยให้การคุ้มครองประชาชนทุกคนในประเทศ รวมตลอดถึงคนต่างชาติที่เข้ามาในประเทศอย่างถูกกฎหมาย ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องที่ดีหากมองในด้านสวัสดิการของรัฐที่ให้ความคุ้มครองไม่เฉพาะแต่คนในชาติของตนเท่านั้น อันจะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีโลกในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามมาตรฐานสากล อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองดังกล่าวนี้ย่อมทำให้รัฐใช้งบประมาณที่สูงขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม จากที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศฝรั่งเศสที่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะกับคนต่างชาติที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นเรื่องของหลักดินแดน และประเทศของคนชาตินั้น ต้องมีความตกลงกับรัฐบาลฝรั่งเศสที่จะให้ความคุ้มครองกับคนของประเทศฝรั่งเศสเช่นเดียวกัน ตามหลักต่างตอบแทนในกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งในประเด็นนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่าถ้าประเทศไทยใช้หลักการเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส ก็จะเป็นการเพิ่มความร่วมมือในทางระหว่างประเทศที่

จะเป็นการผลักดันเร่งให้ประเทศอื่นๆ ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่คนชาติของไทยเช่นเดียวกับที่ประเทศไทยให้การคุ้มครองเช่นกัน

5.4 ปัญหาเรื่องการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมและรวดเร็ว

เมื่อผู้เสียหายหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐแล้ว ก็ควรมีกระบวนการที่มารองรับการใช้สิทธิในส่วนนี้ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยผู้ได้รับความเสียหายให้ได้รับการเยียวยาโดยเป็นธรรม รวดเร็ว ไม่ต้องอาศัยกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะถึงแม้กฎหมายจะได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในการฟ้องหรือเรียกร้องเพื่อรับการเยียวยาความเสียหายที่ตนได้รับจากผู้กระทำความผิดไว้ก็ตาม แต่ขั้นตอนและกระบวนการในการได้รับการเยียवादังกล่าวนั้นอาจใช้ระยะเวลานาน รวมทั้งยังก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากด้วย

นอกจากนั้นในบางกรณีทางคณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติจ่ายค่าตอบแทนให้แล้ว กลับพบว่า รัฐบาลแคลงงบประมาณในการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวให้ โดยจะเห็นได้จากสถิติข้อมูลของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำปีงบประมาณ 2545 – 2550 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2550 ซึ่งมียอดค้างจ่ายในกรณีของผู้เสียหายกว่า 138 ล้านบาท และยอดค้างจ่ายในกรณีของจำเลยประมาณ 61 ล้านบาท รวมยอดค้างจ่ายทั้งหมดเป็นเงินกว่า 200 ล้านบาท (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก จ) ทำให้ผู้เสียหายหรือจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนดังกล่าวนี้ ต้องใช้ระยะเวลาในการได้รับค่าตอบแทนจริงเพิ่มขึ้นอีกนอกเหนือจากระยะเวลาที่ต้องใช้ไปกับการพิจารณาของคณะกรรมการแล้ว ทำให้อาจเกิดปัญหากับบุคคลดังกล่าวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

ดังนั้น เพื่อเป็นอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยผู้ได้รับความเสียหายให้ได้รับการเยียวยาโดยเป็นธรรม รวดเร็ว ไม่ต้องอาศัยกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน รัฐควรวางแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

รัฐควรเร่งทำการศึกษา เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสำหรับการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาโดยเฉพาะ ในลักษณะเดียวกับ กองทุนประกันสังคม หรือ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการเยียวยา โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และนอกจากนั้น หากมีการบริหารจัดการกองทุนดังกล่าวนี้
อย่างเป็นระบบแล้ว ก็ย่อมเป็นการลดภาระทางงบประมาณที่รัฐต้องจัดสรรให้ในแต่ละปีดังเช่นใน
ปัจจุบัน

การใช้สิทธิในการอุทธรณ์นั้น ควรให้ผู้ประสงค์จะยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยของ
คณะกรรมการ ให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์โดยตรง หรือส่งผ่านทางศาลจังหวัดที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาจะเป็น
การขจัดปัญหาเรื่องระยะเวลาที่ถูกจำกัดไว้ได้

ในเรื่องระยะเวลาการยื่นคำร้องขอรับค่าทดแทนที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นคำร้องภายใน
หนึ่งปีนับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำความผิด ควรต้องให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการ
พิจารณาขยายระยะเวลาดังกล่าวได้เมื่อมีเหตุจำเป็น เช่น ในกรณีที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กเล็กถูก
กระทำอนาจารนั้น เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงแล้วในช่วงเวลาดังกล่าว เด็กซึ่งเป็นผู้เสียหาย
อาจไม่ทราบถึงสภาพของการกระทำความผิดดังกล่าว รวมทั้งผู้ปกครองที่มีอำนาจจัดการแทน
ผู้เสียหายก็อาจไม่ทราบเหตุที่เกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันตามเวลาที่กฎหมายกำหนด
ไว้ได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณากับกฎหมายของต่างประเทศที่คณะผู้วิจัยทำการศึกษา
พบว่าในประเทศต่างๆ ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาก็จะให้เป็นดุลยพินิจของศาลหรือ
คณะกรรมการในการขยายระยะเวลาในการยื่นคำขอพิจารณาค่าทดแทน หรือเวลาในการอุทธรณ์
ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันสมควร (Good Cause) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า สมควร
ปรับปรุงอำนาจในการพิจารณาขยายระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าวให้เหมือนเช่นใน
ต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการแก้ไขนั้น ไม่จำเป็นต้อง
ปรับแก้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องมีการอบรมและทำความเข้าใจ
เพื่อปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือในอีกประการหนึ่ง คือ ศาลหรือคณะกรรมการต้อง
ตีความในลักษณะที่เป็นคุณกับผู้เสียหาย กล่าวคือ การรับรู้ของผู้เสียหายตามบทบัญญัติของ
กฎหมายนั้นให้หมายความรวมถึง การรับรู้ของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้เสียหายอยู่ด้วย ดังนั้น แม้ใน
กรณิดังกล่าวผู้ปกครองจะได้รู้เหตุดังกล่าวเกินกว่าหนึ่งปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดขึ้น ก็
ยังคงมีสิทธิยื่นขอรับการเยียวยาได้ อันจะส่งผลเป็นคุณแก่สังคมโดยรวมเพิ่มขึ้น

นอกจากนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือ
จำเลยอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ประเทศไทย จึงควรพยายามสร้างกลไกทางกฎหมายในการใช้
กระบวนการทางเลือกในคดีอาญา (Alternative Dispute Resolution in Criminal Case) เช่น การ
เจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาบางประเภท การประชุมกลุ่มครอบครัวใน
กรณีได้กระทำความผิด เป็นต้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ จะเป็นการทำให้ผู้เสียหายได้รับการ

เยียวยาที่เหมาะสม รวดเร็วและเป็นที่น่าพอใจ และ เป็นทางเลือกให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์อีกด้วย นอกจากนี้ กลไกยุติข้อพิพาททางอาญาในลักษณะที่เป็นทางเลือกดังกล่าวยังจะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยผู้ได้รับความเสียหายเพื่อให้ได้รับการเยียวยาโดยเป็นธรรม มีความรวดเร็ว โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน เนื่องจากแม้กฎหมายจะได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในการฟ้องหรือเรียกร้องค่าเสียหายที่ตนได้รับไว้หลายลักษณะก็ตาม แต่ขั้นตอนและกระบวนการในการได้รับการเยียวยาดังกล่าวนั้นใช้ระยะเวลานาน รวมทั้งยังก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากด้วย

5.5 ปัญหาเรื่องความล่าช้าในกระบวนการพิจารณา

ปัญหาในด้านของความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญานั้นคณะผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บางประการ และควรวางแผนทางแก้ไขเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในทางปฏิบัติงานจริง

โดยในส่วนของผู้เสียหาย ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนเนื่องจากการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ควรกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่หลักของเจ้าพนักงานตำรวจที่รับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหายเนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจนั้นต้องแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในการทำสำนวนคดีอยู่แล้ว

ส่วนกรณีของจำเลย ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเนื่องจากการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เนื่องจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ต้องนำมาใช้ในการขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายของจำเลยในคดีอาญานั้นได้แก่คำพิพากษาคดีจนถึงที่สุดของศาล ดังนั้นควรกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลในการออกคำสั่งให้มีการคัดสำเนาคำพิพากษาศาลจนถึงที่สุดได้ทันที

5.6 ปัญหาการรับรู้สิทธิในการได้รับการเยียวยา

ปัญหาประการสุดท้ายที่ผู้วิจัยพบ คือ ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้นได้รับรู้ถึงสิทธิในการเรียกร้องและขั้นตอนการดำเนินการเรียกร้องตามสิทธิของตนซึ่งมีอยู่ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.

2544 หรือไม่ว่าอย่างไร และจะมีแนวทางอย่างไรให้ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้รับรู้ถึงสิทธิของตนและได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลเหล่านั้นด้วยความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมมากที่สุด

เพื่อเป็นการสร้างแนวทางให้ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ได้รับรู้สิทธิที่ตนพึงมี รัฐควรวางแผนปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ควรเร่งให้มีการประชาสัมพันธ์สิทธิของประชาชนที่กฎหมายให้การคุ้มครอง โดยกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้บริหารในด้านนโยบายยุติธรรมระดับชาติ ควรเป็นหน่วยงานหลักในการประชาสัมพันธ์ เพราะหากขาดการนำเสนอที่ดีแล้วแม้ว่ากระบวนการจะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ไม่อาจทำให้ประชาชนผู้ที่ไม่รู้ถึงสิทธิของตนได้รับความคุ้มครองได้ ส่วนสำนักงานศาลยุติธรรม ตลอดจนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นนั้นก็อาจเป็นส่วนเสริมให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๒) ในด้านการรับรู้สิทธิของจำเลยนั้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ตระหนักถึงปัญหานี้ จึงได้มีการตกลงทำความร่วมมือทางธุรการ กับ ศาลอาญา ว่าด้วยการแจ้งสิทธิแก่จำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องจำเลยในคดีนั้น ตามความในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 โดยเมื่อคดีถึงที่สุด ศาลอาญาจะแจ้งสิทธิที่จำเลยมีเพื่อให้ไปดำเนินการที่กรมคุ้มครองสิทธิ และในการนี้ศาลจะอนุญาตให้จำเลยคัดถ่ายสำเนาคำพิพากษาทุกชั้นศาล ค่าเบิกความพยาน และคำรับรองคดีถึงที่สุด เพื่อให้จำเลยใช้ยื่นประกอบคำขอ เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

(๓) นอกจากนั้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายนั้น ทางศาลอาญาได้จัดบริการให้คำปรึกษาและเขียนคำร้องให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา อันเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายในอีกทางหนึ่ง

5.7 ปัญหาการลดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม

เนื่องจากแม้จะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิในการได้รับการเยียวยาดีเพียงไรก็ตาม แต่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ก็คือ การลดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม และการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมขึ้น นอกจากนั้นเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว ต้องหาตัวผู้กระทำผิดที่

แท้จริงมาดำเนินคดีให้ได้ ซึ่งต้องมีกระบวนการเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกดำเนินคดี อันจะ
สมตามความมุ่งหมายของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญในท้ายที่สุด

ดังนั้น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานควรตระหนักร่วมกันว่า การ
ป้องกันสิทธิของประชาชนเป็นหนทางที่ดีที่สุด ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่อาจตกเป็นเหยื่อของ
อาชญากรรม หรือผู้บริสุทธิ์ที่อาจตกเป็นจำเลย โดยในส่วนของผู้เสียหาย กระทรวงยุติธรรมควร
เป็นหน่วยงานหลักในการทำสถิติอาชญากรรม เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมที่
อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนั้นควรให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนในการป้องกันอาชญากรรม
ที่อาจเกิดขึ้นด้วย และในด้านของจำเลยนั้น อาจกำหนดกระบวนการที่ให้พนักงานอัยการเข้ามา
ดูแลตรวจสอบสำนวนตั้งแต่ในชั้นต้นเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้